

الله أكبر
الله أكبر
الله أكبر

دانشگاه الزهرا

دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

علوم اقتصادی (محض)

بررسی پیش بینی منابع نقدینگی بانکها (مطالعه موردی بانک اقتصاد نوین)

استاد راهنما:

دکتر احمد یزدان پناه

استاد مشاور:

دکتر شمس اله شیرین بخش

نگارش:

زهرا عباسی پشتهانی

مهر ۱۳۸۸

سپاس خدای را که سپاسگزاری را بهای نعمتها و افزایش نیکیهایش قرار داد

بر خود لازم می دانم که سپاسگزاری خالصانه ام را از زحمات بی شائبه استاد ارجمند جناب آقای دکتر احمد یزدان پناه، که به عنوان استاد راهنما با ارائه رهنمودهای عالمانه خود مرا یاری نموده اند و از استاد گرامی جناب آقای دکتر شمس اله شیرین بخش که به عنوان استاد مشاور با ارائه نظرات ارزنده خود مرا مرهون لطف خود ساخته اند، ابراز دارم.

همچنین از اساتید گرامی جناب آقای دکتر پدرام و جناب آقای دکتر دقیقی که زحمت مطالعه رساله را تقبل نموده و با سعه صدر به داوری نشستند بسیار سپاسگزارم. و همچنین از همسر عزیز، پدر بزرگوار، مادر مهربان و خواهران گرامی که هر یک به نوبه خود با صبر و بردباری و محبت مرا یاری نمودند، کمال تشکر را دارم.

عنوان: بررسی پیش بینی منابع نقدینگی بانکها(مطالعه موردی
بانک اقتصاد نوین)

نام و نام خانوادگی: زهرا عباسی پشتهانی

رشته تحصیلی: علوم اقتصادی(محض)

استاد راهنما: دکتر احمد یزدان پناه

استاد مشاور: دکتر شمس اله شیرین بخش

تاریخ دفاع: ۱۳۸۷/۱۲

مدیریت نقدینگی یکی از مهمترین وظایف مدیریت مالی بنگاه اقتصادی خصوصاً بانکها می باشد. ، با توجه به اینکه نگهداری وجوه نقد در حسابهای جاری، بانک مرکزی، نزد سایر بانکها و ذخایر قانونی موجب کاهش ریسک نقدینگی و فرصت های سرمایه گذاری و بازدهی بانک می گردد، در تحقیق حاضر در پی طراحی مدلی هستیم تا میزان وجوه نقدی که در حسابهای مذکور نگهداری می شوند، را برای بانک اقتصاد نوین پیش بینی نماید. در این راستا از روش پیش بینی بر مبنای جریان نقدی ورودی طی یک دوره زمانی و برای برازش از مدل ARIMA و نرم افزار minitab استفاده نموده ایم. در نهایت با استفاده از مدل مذکور برای ۵۲ هفته آینده پیش بینی صورت گرفت و مشاهده گردید بانک با مازاد نقدینگی مواجه خواهد بود.

فهرست مطالب:

۱- فصل اول: کلیات.....	۱
۱-۱- مقدمه.....	۱
۱-۲- اهمیت و بیان مسئله.....	۲
۱-۳- ضرورت انجام تحقیق.....	۲
۱-۴- هدف تحقیق.....	۵
۱-۵- فرضیه تحقیق.....	۶
۱-۶- پرسش تحقیق.....	۶
۱-۷- روش تحقیق.....	۶
۱-۸- کاربرد نتایج تحقیق.....	۶
۱-۹- قلمرو مکانی تحقیق.....	۷
۱-۱۰- تعریف واژگان عملیاتی.....	۷
۲- فصل دوم: ادبیات نظری.....	۹
۲-۱- اهمیت سیستم بانکی و نقدینگی.....	۹
۲-۱-۱- اهمیت سیستم بانکی.....	۹
۲-۱-۲- مسئولیت بانکها.....	۱۱
۲-۱-۳- منابع بانکها.....	۱۲
۲-۱-۴- مصارف منابع بانکها.....	۱۲
۲-۱-۵- وجه نقد.....	۱۳
۲-۱-۶- نقدینگی و افزایش شدید بدهی های بانک.....	۱۴
۲-۲- سطوح مختلف نقدینگی.....	۱۶
۲-۲-۱- توان نقدینگی.....	۱۶
۲-۲-۲- توان واریز بدهی ها.....	۱۶
۲-۲-۳- انعطاف پذیری مالی.....	۱۶
۲-۲-۴- منابع نقدینگی.....	۱۶
۲-۳-۱- ذخیره نقدینگی.....	۱۷
۲-۳-۲- وجوه قرضی.....	۱۷
۲-۳-۳- جریان های نقد حاصل از عملیات.....	۱۸
۲-۴- شناخت جریانات نقدی اصلی.....	۱۸
۲-۵- پیش بینی جریانات نقدی.....	۲۱
۲-۵-۱- جریانات نقدی.....	۲۱

۲۱	۱-۱-۵-۲-جریانات نقدی برنامه ریزی شده.....
۲۲	۲-۱-۵-۲-جریانات نقدی برنامه ریزی نشده ، ولی قابل پیش بینی.....
۲۲	۳-۱-۵-۲-جریانات نقدی غیر منتظره.....
۲۳	۶-۲-بررسی روش های تنظیم نقدینگی.....
۲۳	۱-۶-۲-منتظر جریانات نقدی قریب الوقوع بودن.....
۲۴	۲-۶-۲-نگهداری بیش از حد وجوه نقد.....
۲۴	۳-۶-۲-استفاده از حساب های متقابل با دیگر بانک ها.....
۲۴	۴-۶-۲-سرمایه گذاری کوتاه مدت در بازارهای پولی.....
۲۴	۵-۶-۲-استفاده از ذخایر نقدی اضافی دیگر بانکها نزد بانک مرکزی.....
۲۵	۶-۶-۲-اضافه برداشت از حساب فی مابین بانک مرکزی و بانکهای تابع آن.....
۲۵	۷-۲-نقدینگی بهینه بانک.....
۲۶	۸-۲-نیاز بانکها به نقدینگی.....
۲۶	۱-۸-۲-دلایل نیاز بانکها به نقدینگی.....
۲۷	۲-۸-۲-برآورد نیازهای نقدینگی.....
۲۸	۱-۲-۸-۲-نسبت های نقدینگی.....
۲۹	۱-۱-۲-۸-۲-نسبت سرمایه گذاری های موقت.....
۲۹	۲-۱-۲-۸-۲-نسبت وابستگی بدهی های ناپایدار.....
۳۰	۹-۲-رویکرد تخمین نیازهای نقدینگی.....
۳۱	۱-۹-۲-رویکرد منابع و مصارف وجوه.....
۳۲	۲-۹-۲-رویکرد ساختار وجوه.....
۳۲	۱-۲-۹-۲-پول داغ.....
۳۲	۲-۲-۹-۲-وجوه آسیب پذیر.....
۳۲	۳-۲-۹-۲-وجوه پایدار.....
۳۲	۳-۹-۲-رویکرد شاخص نقدینگی.....
۳۵	۱۰-۲-مدیریت نقدینگی.....
۳۵	۱-۱۰-۲-مدیریت منابع بانک ها.....
۳۶	۱-۱-۱۰-۲-روش ادغام وجوه.....
۳۷	۲-۱-۱۰-۲-روش تبدیل وجوه.....
۳۸	۳-۱-۱۰-۲-روش برنامه ریزی خطی.....
۳۸	۱-۳-۱-۱۰-۲-مدیریت تعهدات.....
۴۰	۴-۱-۱۰-۲-فروش وام و احیای مدیریت دارایی ها.....

۴۰	۲-۱۰-۲- اصول مدیریت نقدینگی در استاندارد های کمیته بال
۴۴	۲-۱۰-۳- وظایف مدیریت نقدینگی
۴۷	۲-۱۰-۴- نظریه های مدیریت نقدینگی
۴۸	۲-۱۰-۴-۱- نظریه وام های تجاری
۴۹	۲-۱۰-۴-۲- نظریه انتقال پذیری
۴۹	۲-۱۰-۴-۳- نظریه درآمد انتظاری
۴۹	۲-۱۰-۴-۴- نظریه مدیریت تعهدات
۵۰	۲-۱۰-۴-۵- نظریه مدیریت دارایی - بدهی
۵۱	۲-۱۰-۵- روش های عملی مدیریت نقدینگی
۵۲	۲-۱۰-۶- روشهای موثر در مدیریت نقدینگی بانکها
۵۴	۲-۱۱- پیش بینی نقدینگی
۵۴	۲-۱۱-۱- پیش بینی بر مبنای جریان نقدی
۵۵	۲-۱۱-۲- پیش بینی بر مبنای ترازنامه
۵۵	۲-۱۱-۲- پیش بینی بر مبنای درآمد
۵۶	۲-۱۳- جمع بندی
۵۷	۲- فصل سوم: پیشینه تحقیق
۵۹	۳-۱- مدیریت و تخمین نقدینگی - تجربه بین المللی
۷۳	۳-۲- مدل های تئوریک تعیین کننده مانده بهینه وجه نقد
۷۳	۳-۳-۱- مدل بامول
۷۵	۳-۳-۲- مدل میلر-اور
۷۷	۳-۳-۳- مدل استون در تعیین مانده نقدی
۷۷	۳-۴- پیشینه نظری و عملی نقدینگی
۸۰	۴- فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها
۸۰	۴-۱- مقدمه
۸۱	۴-۱- پیش بینی بر مبنای جریان نقدی

۸۲	۲-۴-فرآیند تصادفی ایستا.....
۸۳	۳-۴-آزمون ایستا بودن براساس نمودار همبستگی.....
۹۱	۴-۴-پیش بینی با استفاده از مدل های ARIMA.....
۹۳	۱-۴-۴-متدولوژی باکس - جنکینز.....
۹۸	۲-۴-۴-معرفی متغیرها.....
۹۸	۲-۴-۴-تخمین مدل ARIMA.....
۹۹	۴-۴-۴-کنترل تشخیص.....
۱۰۱	۵-۴-پیش بینی.....
۱۰۴	۶-۴-جمع بندی.....
۱۰۵	۵-فصل پنجم: جمع بندی و پیشنهادات.....
۱۰۵	۱-۵-جمع بندی.....
۱۰۷	۲-۵-پیشنهادات برای تحقیقات آتی.....
۱۰۸	۶-ضمایم.....
۱۰۸	۱-۶-آزمونهای مرتبط با پیش بینی نقدینگی.....
۱۱۳	۲-۶- تخمین مدل ARIMA.....
۱۱۵	۳-۶-منابع و مآخذ.....
۱۱۵	۱-۳-۶- فهرست منابع فارسی.....
۱۱۷	۲-۳-۶- فهرست منابع لاتین.....

فهرست جداول

۱۰۱	جدول ۴-۸: نتایج پیش بینی.....
۱۰۹	جدول ۱-۶: Autocorrelation Function نقدینگی.....
۱۱۰	جدول ۲-۶: Partial Autocorrelation Function نقدینگی.....
۱۱۱	جدول ۳-۶: تفاضل مرتبه اول Autocorrelation Function.....
۱۱۱	جدول ۴-۶: تفاضل مرتبه اول Partial Autocorrelation Function.....
۱۰۹	جدول ۵-۶: ARIMA Model نقدینگی.....

جدول ۶-۶: نتایج نهایی مدل ARIM ۱۱۳

جدول ۶-۷: پیش بینی برای ۱۵۲ هفته: ۱۱۳

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۲: منابع نقدینگی ۱۶
- نمودار ۲-۲: شناخت جریانهای نقدی اصلی ۱۹
- نمودار ۳-۲: رویکرد تخمین نیازهای نقدینگی ۳۰
- نمودار ۴-۲: مدیریت منابع بانک ۳۵
- نمودار ۶-۲: مدیریت تعهدات نقدینگی ۳۹
- نمودار ۲-۶: مدیریت تعهدات جامع ۴۰
- نمودار ۲-۷: نظریه های مدیریت نقدینگی ۴۸
- نمودار ۱-۳: مدل بامول ۷۴
- نمودار ۲-۳: مدل میلر-اور ۷۵

فهرست شکل ها:

- شکل ۱-۴. الف. نمودار ACF سری زمانی ۸۵
- شکل ۱-۴. ب. نمودار PACF سری زمانی ۸۶
- شکل ۲-۴. الف. نمودار ACF تفاضل مرتبه اول سری زمانی ۸۹
- شکل ۲-۴. ب. نمودار PACF تفاضل مرتبه اول سری زمانی ۹۰
- شکل ۳-۴. سری زمانی نقدینگی ها ۹۱
- شکل ۴-۴. تفاضل مرتبه اول سری زمانی ۹۲
- شکل ۵-۴. الف. نمودار ACF سری زمانی نقدینگی ها ۹۴
- شکل ۵-۴. ب. نمودار PACF سری زمانی نقدینگی ها ۹۵
- شکل ۶-۴. الف. نمودار ACF تفاضل سری زمانی مرتبه اول ۹۶
- شکل ۶-۴. ب. نمودار PACF تفاضل مرتبه اول سری زمانی ۹۷
- شکل ۷-۴. الف. نمودار ACF پیش بینی یک ساله ۹۹
- شکل ۷-۴. ب. نمودار ACF پیش بینی یک ساله ۱۰۰

۱- فصل اول: کلیات

۱-۱- مقدمه

بانک یک موسسه انتفاعی است که با سرمایه خود و با سپرده های مشتریان به منظور کسب سود اقدام به جمع آوری سپرده ها، وام، اعتبار و خدمات بانکی می نماید.

فعالیت های موسسات پولی و بانکی در عرصه اقتصاد به دو گروه عمده جمع آوری سپرده های مردم و اعطای تسهیلات و اعتبارات به آنها طبقه بندی می گردد. بانکها به عنوان واسطه بین سپرده گذاران و متقاضیان اعتبارات عمل نموده و با استفاده از مجموع منابع مالی، سرمایه ها و سپرده های مردم مبادرت به اعطای تسهیلات جهت گسترش فعالیت های اقتصادی می نمایند. به عبارت ساده تر، بانکها به عنوان یک موسسه اقتصادی از طریق عمل تجهیز منابع پس اندازهای جامعه و مصرف آن سعی در کسب منافع اقتصادی و سود دارند.

وجوه نقد مهم ترین عنصر دارایی های جاری در نهاد های مالی بخصوص بانکهاست. در صورتی که نهاد مالی قابلیت دسترسی به وجوه نقد، هزینه مناسب در زمان راداشته باشد. به عنوان یک نهاد مالی با قابلیت نقدینگی بالا شناخته می شود. و از سویی دیگر عدم کفایت نقدینگی موجب افزایش ریسک نقدینگی و بروز مشکلات مالی خواهد شد.

لذا همانطور که ماهیت صنعت بانکداری ایجاب می کند، بانکها بایستی نظارت دقیقی بر وجوه نقد داشته باشند، که می توان این طور بیان کرد که همان میزان پولی است که شعب بانک نگه می دارند.

نگهداری بیش از حد وجه نقد قیمت تمام شده پول را افزایش می دهد و میزان نگهداری کمتر آن نیز نمی تواند نیازهای بانک را مرتفع ساخته و بانک ناچار است که مقادیر زیاد از بازار قرض کند که منجر به ریسک نقدینگی می شود.

لذا بانک همواره باید آماده تخمین میزان نقدینگی شعب خود باشد، تا بدین ترتیب بتواند در صورت پیش بینی مازاد نقدینگی، گزینه های مناسب برای سرمایه گذاری این وجوه را به موقع تشخیص دهد و از فرصت ها به بهترین شکل استفاده کند. همچنین در صورت پیش بینی کسری نقدینگی نیز قادر باشد، با بررسی منابع مختلف نقدینگی و در نظر گرفتن هزینه هر یک از این منابع، از گزینه های مناسب برای جبران کمبود نقدینگی بهره مند گردد.

۱-۲- اهمیت و بیان مسئله

مدیریت نقدینگی حصول اطمینان از این موضوع است که بانک قادر به انجام کامل تعهدات قراردادی خود باشد، به عبارتی مدیریت نقدینگی به مفهوم مدیریت بهینه کاهش های سپرده ای و دیگر دیون در کنار مدیریت رشد پرتفوی وجوه وام و دیگر دارایی ها و نیز اقلام خارج از ترانزنامه می باشد.

برای اعمال مدیریت نقدینگی مهمترین عنصر پیش بینی نقدینگی است. در این مدیریت بده-بستان یا مصالحه بین ریسک و بازدهی مطرح است.

پیش بینی نقدینگی یعنی پیش بینی حجم تقاضای وجوه توسط مردم و تامین مقادیر کافی وجوه برای جوابگوبودن به این نیازهاست. این تقاضاها به دو صورت انجام می گیرد.

الف- برداشت از سپرده

ب- تقاضا برای تسهیلات

جوابگو بودن به هر دو صورت تقاضا از اهمیت خاصی برخوردار است. اگر بانک نتواند جوابگوی برداشت مشتریان باشد، با عکس العمل های قانونی شدیدی مواجه می شود که ممکن است در نهایت باعث ورشکستگی و خاتمه فعالیت بانک گردد.

نیازهای نقدینگی بانک بستگی به ماهیت و مشخصات سربهای زمانی سپرده ها و تسهیلات دارد. ابعاد زمانی این حسابها را می توان به چهار دسته تقسیم نمود.

الف- تغییرات فصلی   ب- تغییرات دوره ای   ج- روندهای بنیادی

د- حرکت های تصادفی و بی نظم کوتاه مدت

با توجه به اهمیت نقدینگی برای بانک نتیجه می گیریم که ایجاد نقدینگی یکی از فعالیت های عمده بانک است. بسیاری از فعالیت های مستقیم و غیر مستقیم به توانایی بانک در ارائه نقدینگی به مشتریان بستگی دارد. از این رو لازم است بانکها نسبت به راهکارهای نقدینگی با سیاست ها و رویکردهای مدیریت نقدینگی دقت عمل لازم را به عمل آورند.

۱-۳- ضرورت انجام تحقیق

نقدینگی مفهومی عام و کلی از ابزار مورد استفاده به عنوان وسیله مبادله ارائه می کند، اجزای نقدینگی به یک میزان نقد نیست. آن قسم از داراییها که بدون صرف وقت و هزینه قابلیت تبدیل شدن به سایر داراییها را باشد از نقدینگی صد درصد برخوردار است. و هر نوع دارایی را که نتوان به سایر داراییها مبدل نمود دارای نقدینگی صفر می باشد و چون اسکناس و مسکوک رami توان به آسانی به سایر داراییها تبدیل نمود می توان گفت که دارای نقدینگی صد درصد (کامل) می باشد. بعد از آن سپرده های دیداری در مقایسه با سایر داراییها از نقدینگی بیشتری برخوردار می باشد.

فرضیاتی که برای نقدینگی وجود دارد را می توان در چهار گروه کلی طبقه بندی کرد که عبارتند از : (۱) داراییها (۲) بدهی ها (۳) اقلام زیر خط ترازنامه (اقلام غیر از داراییها و بدهیها) (۴) دیگر عوامل از نوسانات غیر منتظره در الگوهای پرداخت مشتریان. هر بانک باید به منظور اطمینان از اعتبار فرضیات مورد نظر خود در رابطه با مدیریت نقدینگی آنها راهنگام استفاده مورد بازنگری قرار دهد. از آنجا که وضعیت آتی نقدینگی بانک تحت تأثیر عوامل مختلفی است که همیشه نمی توان آنها را با دقت پیش بینی نمود. فرضیات ویژه با توجه به سرعت تغییر بازارهای بانکی به طور متناوب مورد بازنگری قرار گیرد درجه اعتبارشان تعیین گردد.

هر بانک می بایست با بکارگیری سناریوهای مختلف نقدینگی خود را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد تا بتواند عکس العمل مناسبی از خود بروز دهد. سه سناریو مطرح عبارتند از:

۱- سناریوی شرایط نرمال

۲- سناریوی شرایط بحرانی در داخل بانک

۳- سناریوی شرایط بحرانی در بازارهای پولی و بانک

تحت هر سناریویی یک بانک باید تلاش کند هرگونه نوسانات قابل ملاحظه مثبت و منفی نقدینگی را در نظر بگیرد و عوامل داخلی و شرایط ویژه بانک و هم عوامل خارجی مسائل مربوط به بازار را مدنظر قرار دهد.^۱

---

^۱ اداره کل پژوهش و نوآوری بانک صادرات، ۱۳۸۷.

مثالهایی از تغییر نقدینگی:

عوامل افزایش نقدینگی مانند افزایش سپرده های پس انداز و سرمایه گذاری، افزایش اعتبار و... و عوامل کاهش نقدینگی افزایش اوراق بهادار بازار پول و افزایش اوراق بازارهای سرمایه، کاهش تعهدات سپرده.

نقدینگی یک مسئله نسبی است و هرگز تعریف دقیقی از مقادیر صحیح نقدینگی برای یک بانک خاص یا حتی سیستم بانکی به عمل نیامده است. اگر بانک نقدینگی را به صورت یک امر نسبی قبول داشته باشد می تواند نقدینگی خود را مطلوبتر اداره نماید. در این راستا بانک باید به نکات زیر توجه خاصی مبذول دارد:

۱- مشخص نمودن منابع اصلی ورودی و خروجی نقدینگی به بانک و همچنین آن دسته از نقدینگی ها که بانک روی آنها کنترل کوتاه مدت دارد.

۲- طراحی سیستم هایی برای کنترل و نظارت ورود و خروج نقدینگی

۳- ارزیابی و بررسی نقاط قوت و ضعف روشهای کنترل نقدینگی

بانک در کوتاه مدت کنترل قابل ملاحظه ای روی نقدینگی، سپرده ها و سرمایه گذاری بلند مدت و تسهیلات، تعهدات بلند مدت و سرمایه ندارد، و تنها می تواند داراییهای غیر نقد کوتاه مدت و تعهدات کوتاه مدت سپرده ای را نیز در کنترل خود داشته باشد.

وقتی یک بانک بتواند موارد اصلی جریان نقدی را مشخص کند باید یک سیستم برنامه ریزی نقدی پیاده کند. معمولاً سیستم برنامه ریزی نقدی بانک بر اساس جریان نقدی روزها و هفته های آتی برنامه ریزی می شود، و به طور کلی حد و حدود جریان نقدی در درآمدت هم برآورد می شود. برنامه ریزی های نقدی فی مابین بانکها با شیوه های متفاوتی اجرا می شود. در بانکهای کوچک برنامه ریزی با سیستم خاصی پیاده نمی شود، و معمولاً برنامه ریزی های غیر سیستماتیک بر اساس اطلاعات جمع آوری شده عملکرد شعب اجرا می گردد.

برای این بانکهای کوچک مزایای یک سیستم دقیق و حساس برنامه ریزی نقدی از هزینه های اجرای آن بیشتر نیست. در مقابل بانکهای بزرگ وقت و انرژی زیادی را صرف برنامه ریزی می کنند. با استفاده از این برنامه ریزی ها می توان حجم نقدینگی مورد نیاز بانک را کاهش داده و عملکرد بانک را با مقادیر کمتری از جوجه نقد اداره نمود. بنابراین از این طریق می توان با انجام تخصیص مجدد منابع بانک بازدهی و سودآوری بانک را افزایش داد. جریان بازدهی و سودآوری بانک را افزایش داد. جریان نقدی یک بانک را می توان به سه دسته تقسیم نمود.

۱- جریانات نقدی برنامه ریزی شده

۲- جریانات نقدی برنامه ریزی نشده ولی قابل پیش بینی

۳ جریانات نقدی - غیرمنتظره

درست است که هر بانکی سعی در برآورد جریانات نقدی برنامه ریزی شده و برنامه ریزی نشده خود دارد.

ولی بنابه تعریف نمی تواند جریانات نقدی غیرمنتظره را پیش بینی نماید. در هر صورت بانک باید برنامه ها و تمهیدات لازم را برای هر سه گروه فوق داشته باشد.^۱

با توجه به مباحثی که مطرح گردید، مشاهده می شود پیش بینی نقدینگی یکی از مهم ترین مسائل پیش روی بانکها از جمله بانک اقتصاد نوین است.

۱-۴- هدف تحقیق

بانک ها به دلیل اهمیت کاری خود نیازمند نگهداری بخشی از داراییهای خود به شکل نقد به منظور پاسخگویی به مراجعان و صاحبان سپرده می باشند که همین موضوع هزینه های فرصتی برای آن دارایی به وجود می آورد . به بیان دیگر نگهداری وجوه نقد در حسابهای جاری ، بانک مرکزی و نزد سایر بانکها و ذخایر قانونی ریسک نقدینگی بانک را کاهش می دهد و در عین حال فرصت های سرمایه گذاری را نیز از بانک سلب می نماید و موجب کاهش بازدهی بانک می گردد.

از این رو هدف تحقیق حاضر، پیش بینی وجه نقد مورد نیاز با توجه به مقادیر وجوه نقد در دوره های قبل می باشد. لذا تلاش گردیده است تا با استفاده از رویکرد های سری های زمانی در اقتصادسنجی وجه نقد مورد نیاز بانک را پیش بینی نموده و مدیران نقدینگی بانک را در جهت نیل به اهداف بالابردن سودآوری از یک سو و کاهش ریسک نقدینگی از سوی دیگر یاری رسانیم.

۱-۵- فرضیه تحقیق:

بانک اقتصاد نوین با افزایش نقدینگی مواجه خواهد بود.

---

^۱ عرب مازار، عباس-قنبری، حسنعلی، ۱۳۷۶

۱-۶- پرسش تحقیق:

روندنقدینگی بانک اقتصاد نوین چگونه خواهد بود؟

۱-۷- روش تحقیق:

روش گردآوری مطالب ادبیات نظری و تجربی به صورت کتابخانه ای صورت گرفته است. با جمع آوری اطلاعات آماری ۳ ساله به صورت هفتگی و با استفاده از روش پیش بینی بر مبنای جریان نقدی و متدولوژی باکس- جنکیز به پیش بینی نقدینگی پرداختیم. همچنین تجزیه و تحلیل آماری به منظور مدل سازی نقدینگی را با استفاده از بسته نرم افزاری minitab انجام دادیم.

۱-۸- کاربرد نتایج تحقیق:

نهادهای ذینفع از این تحقیق، در درجه اول بانک ها و به طور کلی تمامی نهادهای مالی می باشند. از سوی دیگر، از آنجا که در صنعت بانکداری، فعالیت بانکها به صورت ذنجیره می باشد، وجود بحران در یک بانک نه تنها ممکن است که به سایر بانکها سرایت کند، بلکه در سطح کلان اقتصادی با سلب اعتماد از سیستم بانکی، امکان وقوع بحران در یک کشور دور از ذهن نیست.

از آنجا که در کشور ما بانک مرکزی نقش نهاد ناظر بر مؤسسات مالی را ایفا می کند، نتیجه این تحقیق برای بانک مرکزی نیز کاربرد دارد.

۱-۹- قلمرو مکانی و زمانی تحقیق:

نمونه آماری در این تحقیق، شامل مجموع مانده صندوق، حساب جاری و حساب بین بانکها می باشد که برای بازه زمانی ۳ سال، از فروردین ۱۳۸۵ تا بهمن ۱۳۸۷ گردآوری شده است.

۱-۱۰- تعریف واژگان عملیاتی:

بانک: یکی از انواع واسطه های مالی مهم، بالاخص در کشورهای در حال توسعه می باشد. فعالیت اصلی بانکها جذب منابع مالی در قالب انواع سپرده و انتقال آن به گروههای متقاضی سرمایه در قالب انواع تسهیلات پرداختی است.

نقدینگی^۱: در بانکها شامل موارد ذیل است:

(۱) صندوق (۲) حساب فی مابین بانک مرکزی (۳) خالص حساب بانکها (۴) ذخیره قانونی

ریسک نقدینگی^۲: عبارت است از ریسک ناشی از فقدان نقدینگی لازم به منظور پوشش تعهدات کوتاه مدت و خروجیهای غیرمنتظره وجوه.

مدیریت نقدینگی^۳ بانک: تحلیل وضعیت نقدینگی بانک در گذشته، پیش بینی نیازهای آینده، بررسی روش های جذب منابع و طراحی ساختار دارایی ها و بدهی های بانک می باشد.

سپرده^۴: چیزی که به ودیعه گذارده می شود. منظور از سپرده پولی بانک پولهایی است که افراد یا گروهها نزد بانک می گذارند و بانک متعهد می گردد که مبلغی برابر آن را به هنگام درخواست یا بنا به شرایطی که به توافق رسیده اند به ایشان باز پس گرداند.

بازار مالی^۵: بازاری است که در آن انتقال وجوه از دارندگان آن به گروههای نیازمند سرمایه انجام میشود.

ترازنامه^۶: یک صورت مالی که انواع و مقدار دارایی ها، بدهی ها و ارزش خالص یک شرکت یا موسسه را در یک مقطع زمانی نشان می دهد.

جریان وجوه نقد: میزان جریان منابع پولی که طی یک دوره زمانی معین، از شرکت وارد (خارج) می شود. این میزان می تواند مثبت یا منفی باشد.

در ادامه، ادبیاتی از نقدینگی و مباحث مربوط به آن را بیان می کنیم. در فصل سوم به پیشینه تحقیق و مبانی تجربی و تحقیقات مرتبط داخلی و خارجی می پردازیم. در فصل چهارم با استفاده از داده های مورد نیاز جمع آوری شده از بانک اقتصاد نوین به پیش بینی نقدینگی برای اقتصاد نوین می پردازیم. نهایتاً در فصل پنجم به نتیجه گیری از مباحث مطرح شده می پردازیم و پیشنهادات را مطرح می نمائیم.

---

^۱ liquidity

^۲ Liquidity risk

^۳ Liquidity management

^۴ deposit

^۵ Financial market

^۶ Balance Sheet

۲- فصل دوم: ادبیات نظری

در این فصل به دلایل نیاز بانکها به نقدینگی می پردازیم و مدیریت نقدینگی و نحوه تنظیم نقدینگی بر اساس مدل های تئوریک و رویکردهای آن و همچنین پیش بینی نقدینگی را تشریح می نمائیم.

بانک یک واسطه گرمالی است که وجوه را از منابع مختلف به دست آورده و وجوه کسب شده را به استفاده های مختلف می رساند. بنابراین مدیریت این فرایند یکی از موضوعات مهم در برنامه ریزی استراتژیک بانک می باشد.

هدف اصلی بانک به عنوان یک بنگاه انتفاعی جذب سپرده ها و ارائه آنها به صورت وام یا تسهیلات به افرادی است که به این وجوه نیاز دارند . بر اساس این فعالیت بانک ممکن است شرایطی ایجاد شود که بانک با مازاد نقدینگی یا کمبود نقدینگی روبرو شود. لذا ، مدیر نقدینگی باید همواره آماده تخمین نیازهای نقدینگی باشد ، تا بدین ترتیب بتواند در صورت پیش بینی مازاد نقدینگی ، گزینه های مناسب برای سرمایه گذاری این وجوه مازاد را به موقع تشخیص دهد و از فرصتها به بهترین نحو استفاده کند. و همچنین در صورت پیش بینی کمبود نقدینگی نیز قادر باشد با بررسی منابع مختلف نقدینگی و در نظر گرفتن هزینه هر یک از این منابع، گزینه های مختلف را برای جبران کمبود پیش بینی شده ارائه دهد.

۲-۱- اهمیت سیستم بانکی و نقدینگی

نظام مالی هر کشور نقش بسیار مهمی در سلامت ، رشد و موفقیت اقتصاد آن کشور دارد. نهاد مالی شامل بازارها و مؤسسه های مالی به عنوان نهاد واسطه ای نقش مؤثری در تأمین ، تجهیز ، توزیع و تخصیص منابع مالی ایفا می کنند. هر کشوری که دارای سیستم مالی پیشرفته تری باشد، می تواند ثبات مالی خود را در سطح ملی و بین المللی حفظ کند.

۲-۱-۱- اهمیت سیستم بانکی

در تمام کشورها به سبب اینکه نخست عمده پرداخت ها توسط سیستم بانکی صورت می گیرد و ناکامی در سیستم پرداخت به شدت فعالیت های اقتصادی را فلج می نماید، دوم، با وجود یک سیستم بانکداری باثبات مردم بیشتر پس انداز نموده و بنابراین سرمایه گذاری افزایش می یابد، سوم، با حفظ یک سیستم بانکی سالم تخصیص اعتبار کارا تر صورت می پذیرد و درنهایت به سبب اینکه دولت ها اغلب تمایل دارند که از سپرده

گذاران کوچک در مقابل زیان ورشکستگی بانکها حمایت نمایند چرا که ممکن است بخش عمده ای از پس اندازهای آنها نابود گردد. بنابراین برقراری و حفظ یک سیستم بانکداری باثبات یکی از اهداف مهم دولتمردان هرکشوری می باشد.^۱

افزون براین روابط پیچیده ای که بین بانکها و شرکت های تحت تملک آنها یا شرکت هایی که بانک در آن صاحب سهام است و نیز میان بانک ها و مشتریانشان و همچنین میان بانک ها و بانک های دیگر به وجود می آید، باعث می شود که اگر در گوشه ای از این سیستم مشکلی بروز کند، این مشکل به صورت یک بیماری مسری در کل سیستم منتشر شود و ممکن است کل اقتصاد کشوری را تحت تأثیر قرار دهد. بنابراین فعالیت بانکها به طور اجتناب ناپذیری مستلزم پذیرش ریسک است. ریسک هایی که بانک ها در معرض آنها قرار دارند از ماهیت فعالیت و همچنین ویژگیهای خاص ساختار مالی تأثیر می پذیرند. به طور سنتی فعالیت اصلی بانکها بر دریافت سپرده و پرداخت اعتبار و به عبارت دیگر بر واسطه گری وجوه است. ساختار مالی بانک نیز به گونه ای است که اتکای اصلی آنها بر بدهی ها یا سپرده ها می باشد، از این رو نظام بانکی و ثبات آن تا حد بسیار زیادی به اعتماد عمومی وابسته است.^۲

هنگامی که وخامت و شرایط نامساعدی در سید دارایی های بانک رخ دهد هجوم برای برداشت از سپرده ها آغاز می شود و سپرده گذاران قبل از اینکه بانک اعلام ورشکستگی نماید سپرده های خود را بیرون می کشند و به دلیل اینکه دارایی های بانک عمدتاً غیرنقدینه می باشند بنابراین هجوم سپرده گذاران ورشکستگی بانک را تسریع می نماید. حتی در شرایطی که ترازنامه بانک ها مساعد باشد همواره هجوم برای برداشت سپرده ها مورد انتظار است. چرا که حتی تصور اینکه دیگر سپرده گذاران در حال بیرون کشیدن پول خود از بانک می باشند منجر به هجوم افراد برای برداشت از سپرده های خود می شود.

بانک ها به دلیل احتمال هجوم برای برداشت از سپرده ها جزء مؤسسات مالی آسیب پذیر قلمداد می شوند. برداشت سپرده های یک بانک نمی تواند کل سیستم بانکداری را تهدید نماید مگر اینکه اکثر سپرده گذاران آن

---

^۱ Mas & Tallery. ۱۹۹۰

^۲ جلالی نائینی، احمدرضا-ساسان گهر، پرویز و اسدی پور، نوشین، ۱۳۸۵